

פרקים ראשונים

חידוש ה"בצרון"

עם החוברת הנוכחית פותח ה"בצרון", כעבור ארבעים שנה מאז התחיל להופיע לראשונה בתשרי ת"ש, בסדרה חדשה מתוך הכרה שיש עדיין בתפוצת אמריקה הגדולה מקום לאכסניה ספרותית, שתשקף בצורה נרחבת את תרומתו של הסופר והחוקר העברי כאן ושל חבריהם בארץ.

שתי החוברות שהופיעו אשתקד (טבת-שבט, אדר-ניסן, תשל"ח) ציינו את המעבר של כתב-העת מצורתו המסורתית ששיווה לו מייסדו ועורכו הראשון, רב צעיר (פרופ' חיים טשרנוביץ). לצביונו ודמותו כיום. מעבר זה אין פירושו ניתוק מן העקרונים הרעיוניים שהינחו את עורכי ה"בצרון" במשך שנות הופעתו, אלא חידושם ויישומם להוויות חיינו וספרותנו כיום.

לסיומה של תקופה

מאז נוסד ה"בצרון" חלו תמורות מהפכניות בחיינו ובספרותנו. באמריקה העברית הגענו לסיומה של תקופה. המרכז הספרותי שהתהווה כאן מאז מלחמת העולם הראשונה ושנוצר על-ידי מחנכים, סופרים ואנשי רוח, רובם ככולם שהיגרו לכאן מארצות מזרח אירופה — מרכז זה בזעיר-אנפין כמעט נעלם ואיננו. אף המוסדות והמפעלים שהוקמו התמוטטו, או שקיומם רופף בשנים האחרונות אנו עדים לירידה תלולה בחינוך העברי הגבוה, בפרט במכללות ובאוניברסיטות שהתקיימו בהם לימודים עבריים ואין יד תנועה עברית ראויה לשמה לאמצעם ולחוקם. ל"א שנה לאחר ייסודה של מדינת ישראל לא רק שלא עלתה קרן העברית באמריקה, אלא שהיא הולכת ושוקעת. עתים יד מחנכים מישראל, המסתגלים והנכנעים ללעזו סייעו לדירדרה של העברית. ברוב מוסדות החינוך הגבוהים נלמדת גם ספרות עברית חדשה בשפת המדינה. לא אחד תרגום, כ"אם שבעים ושבעה. חזיון-ירידה זה דורש דיון נרחב. אפשר שמקורו, גם כאן וגם בארץ, באבדן ערכים ובליקוי החוץ שהפעימו את ספרותנו בתקופת התחייה, כשהיתה ספרות "מעוררת" וטיפחה שאיפות לחדש את הווייתנו הלאומית. ואם לא יצרה את "החדשות והנצורות" שהבאנו עד הלום, היתה מבשרם ושופרם.

מגמתנו

ואם במצב-שפל זה אנו רואים את השעה כשרה לחדש את ה"בצרון", הרי זה מפני שאנו מאמינים שה"יש" העברי בכח איננו יש מבוטל אם נשכיל לעוררו ולהפעילו. אנו תקווה שעל-ידי שיתוף המכון לתרבות עברית וחינוך של ניר-יורק אוניברסיטה ניתן יהיה לרכז מסביב לכתב-העת כל עוררי ספרותנו בכל תחומיה, בתחום המדע העברי, חקר ספרותנו בעבר ובהווה, תולדות ישראל ועוד, ולאמץ את הקשרים עם חניכי מוסדות החינוך הגבוהים המקיימים מחלקות לעברית וללימודי היהדות.

אמרנו בהזדמנות קודמת, ש"יתכן שבחיי הנכר של יהודי אמריקה, נכר של סביבה, אווירה, חוויות-נפש והוויות-חיים, יימצאו גם מספר צעירים, שאף בתוך עולם עשיר-נסיונות-והישגים שהם חיים בו, יבקשו לתת דווקא ביטוי עברי לתחושות-היסוד שבנפשם, לעיונם והגותם". החוברת הנוכחית היא פרי הנסיון וההתחלה החדשים להקים כמה המגשרת בין קוראינו לבין היצירה העברית

הישנה והחדשה ולבין אנשי־הרוח בארץ ובגולה; כמורכן יש בה נסיון לשתף סופרים וחוקרים מה „משמרת הצעירה“ העובדים בתחומי הספרות והתרבות העברית. בדרך זו אנו מאמינים נצליח להגשים את מטרתנו שהצבנו לעצמנו — בעזרת נאמני לשוננו וספרותנו באשר הם שם.

על מזבח השלום

לא קשה לעמוד על הלך־רוחו של היהודי הבינוני לחווה השלום עם מצרים. הרוב המכריע רואה את המצב כמות־שהוא — את מדינת ישראל כמדינה נצורה המוקפת אויבים מכל צד המבקשים להשמידה ואת סאדאת — כמדינאי ותכססן ערום וחרוץ שללא־בלי־מחיר הוא מקבל בחזרה כל סיני, שממנו ערכה מצרים התקפותיה על מדינת ישראל ושעל־ולה ררכה להצר לשכנתה ולסכן את עצם קיומה בעתיד.

מסתבר כמורכן שהרוב הגדול בארץ נוטה לדעת הממשלה, על אף הידיעה הברורה שחווה השלום אינו משמש ערובה לכיטחון, ושכדאי לוותר ויתורים מרחיקי־לכת ובלבד שלא לעמוד נוכח התמודדות צבאית חדשה עם מצרים, כשכל עמי ערב יתנו לה יד וישתפו פעולה עמה.

העתונות בארץ מצדדת אף היא רובה ככולה בזכות השלום, אך פה ושם נשמעים קולות־חרדה לוותר מדעת על עמדות־ביטחון ממשיות ושטחי־הגנה נרחבים תמורת הבטחות ו „ערובות“ סתמיות שבין־לילה הן עלולות להתנרף „כהנדוף עשן“.

ביטוי חריף ונוקב ביותר לחרדה הזאת נתן המספר הידוע, שזה משנים התייצב בראש שורות תנועת ארץ־ישראל השלימה והוא לוחם לרעיונותיה. מאמרו „שנתפרסם ב„זאת הארץ“ (בכ"ד אדר, ש. ז.), יש בו משום ועקת־אזהרה נגד חווה השלום ואלה דבריו:

ההסכם הזה לא יביא שלום לישראל. אפילו לא פסק־זמן. אפילו לא שנת־שקט אחת, המעמסה הבטחונית תגדל בשעור מסחרר. היא תגדל על כל הגבולות, הגבול הדרומי הנפרץ, המתפרק, הפגיע יהווה סיפון, שלא היה כמותו מאז ה־4 ביוני, 1967. בגבולות המזרח והצפון ניצבות היום 15 דיביויות משוריינות וכוחות־אוויר שלא ידענו כמותם בכל החזיתות גם יחד. חימום הגבול הקל ביותר יכניס אותנו למתיחות בלתי־נסבלת, ובעוד אנו עוסקים בנסיגה מסיני ובמור"מ מתוח עם מצרים על האוטונומיה — תהיה מצרים זו שעמה חתמנו על „שלום“ מעוניינת יותר מכל בכך שהלחץ מצפון וממזרח ייהפך למלחמה גלויה.

בסוף מאמרו, מציב שמיר את השאלה, בציינו את העובדה שהכנסת אישרה ביום ב' 2 בספטמבר, 1978, ברוב קולות את הסכמי „קמפ דייוויד“ („יום שחור בתולדות הציונות“) — האם היו (צירי הכנסת) —

מצביעים בעד, אילו ידעו, כי בחווה השלום הסופי יהיה צימוד (לינקג') ברור וחד־משמעי בינו לבין ייסוד האוטונומיה (שם ומני. שם הקבע: מדינת עראפאת הפלסטינית) — האם היו מצביעים בעד, אילו ידעו כי להסכם הסופי לא תהיה עדיפות כל שהי על פני הסכמי מצרים עם מדינות ערב, שבכולם ישנה התחייבות מלחמתית מפורשת נגד ישראל?

כלום אפשר להתעלם מחששות־חרדות אלה, שאצל רבים הם בבחינת „ליבא לפומיה לא גלי“ ושמיר נותן להם ביטוי מפורש?

איינשטיין כמשל

מספרים, כאשר בא אלברט איינשטיין עם המשלחת הציונית הגדולה בפעם הראשונה, בשנת 1921, לאמריקה, שאלו את ד"ר חיים ווייצמאן, שעמד בראש המשלחת, אם הסביר לו גאון המדע בדרכם יחד לאמריקה את תורתו תורת היחסות שהרעישה את העולם.

— כן — ענה ווייצמאן — הוא הסבירה לי
האם נתפסה לך יפה?

הסתבר לי — חזר וענה ווייצמאן — שאיינשטיין תופסה יפה.

אפשר שווייצמאן הפיקח, שהיה גם איש מרע מובהק, התחכם והתענוו, ואפשר שהגיד את האמת, שתורת היחסות לא נתחווה לו כל־צורכה, אך איך ספק שאיינשטיין תפס את הציונות יפה. לא ככמה אישים יהודים, מהם מפורסמים בעולם המדע, ספרות, או מדיניות, המבליעים את יהדותם, או מתעלמים ממנה ומתנכרים לרעיון תחיית עמנו, תמך איינשטיין בכל לבו הישר והתמים בתקומתו של עם ישראל בארצנו, ארץ־ישראל.

איינשטיין, כידוע, לא קיבל חינוך עברי, אך חושו, חוש כריא וטבעי, הביאהו לידי הכרה יהודית גאה. הוא הבין את הציונות הבנה שלימה והאמין כי תחיית עמנו במולדתו ברכה בה גם ליהודים וגם לעולם כולו במולדתנו הקדומה יתגלה שוב כשרון־יצירתנו המקורי. באסיפה אחת אמר:

ארץ־ישראל תהיה מרכז תרבותי לכל היהודים, מקלט לנלחצים ביותר. שדה עבודה לטובים שָׁבָנו, אידיאל מאחד ומרפא־נפש ליהודים בעולם כולו.

בסוף שנת 1922 ביקר איינשטיין בארץ־ישראל. מראה הארץ בבנינה עשה עליו רושם עז. הוא גילה תמיד יחס ער לעבודה החלוצית הנעשית בה בכל תחומי היצירה והתרבות, משלימה לזיקתו לערכי רוחנו הם דבריו ששלח ל„בצרון“ בראשית הופעתו: „יהי רצון ויתרום בטאון־הוצאתכם תרומתו להחִיאת קנייני היהדות“.

תרומתו של איינשטיין לרעיון הציוני היא אחת הפרשיות היפות בחיי הגאון והיהודי הגדול. ועתה, כשעולם המדע, וכל האנושות הנאורה בכלל, מציין ברוב תכונה את שנת המאה להולדתו, ניתנת הזדמנות למשרדי ההסברה שלנו, שרבות שמענו על ליקוייה, לכרות אזניים בעולם לדבריו של איינשטיין על הציונות ותחיית עם ישראל כדי לעמם אפילו במעט את תעמולת־הארס הניתכת עלינו מימין ומשמאל.

ח. ל.